

4.2.2. Kıyas

Kıyas kelimesi **sözlükte**, bir şeyi bir başka şeyle ölçmek, takdir etmek ve iki şeyi birbirine eşitlemek gibi anlamlara gelmektedir. **Terim olarak** ise, kitap, sünnet veya icmada hükmü bulunmayan meseleye, aralarındaki illet birliği sebebiyle, bu kaynaklardan birinde yer alan meselenin hükmünü vermektir.

BİLGİ NOTU

Kıyas yapabilmek için şu dört unsurun bulunması gerekir:

Asıl, fer', aslın hükmü ve illet.
Asıl, hükmü nasla belirlenmiş olan ve kendisine kıyas yapılacak meseledir.
Fer', nasslarda hakkında hüküm bulunmayan ve bulunana kıyas edilecek meseledir.
Aslın hükmü, kaynaklarda yer alan ilk hükmün taşıdığı helallik, haramlık, vaciplik gibi hükümlerdir.
İllet, asıl ile fer' arasındaki benzerliği sağlayan ve kıyas yapılmasına imkân veren ortak niteliktir.

Örneğin, Kur'ân ve hadislerde *şarabın* hükmü belirlendiği hâlde *biranın* hükmü belirlenmemiştir. Yüce Allah şarapla ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوٓا اِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْاَنْصَابُ
وَالْاَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

"Ey iman edenler! (Aklı örten) içki (ve benzeri şeyler), kumar, dikili taşlar ve fal okları ancak, şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz.''[32].

Müctehid biranın hükmünü belirleyebilmek için birayı şaraba kıyas etmektedir. Bunun için ortak bir nitelik aramaktadır. İki madde arasında benzerliği sağlayan ve aynı zamanda şarabın haram kılınmasının gerekçesi olan ortak nitelik "sarhoş edicilik"tir. Buna göre sarhoş ettiği için şarap haram ise sarhoşluk veren bütün alkollü maddeler ve bira da haramdır. Burada asıl şarap, fer' bira, aslın hükmü haram, illet ise sarhoş ediciliktir.

Üç kişiden ikisinin fısıldaşarak konuşmasının yasaklanmamasına kıyasla, farklı bir dille konuşmaları da yasaklanmıştır. Peygamberimiz (s.a.v) **"üç kişi olduklarında, ikisi üçüncülerini bırakıp gizlice konuşmasınlar"[33]** buyurmuştur.

Kıyas ile yeni bir hüküm ortaya konulmuş olmaz, var olan hüküm kıyas yöntemi ile ortaya çıkarılmış olur. Bunun için şarabı yasaklayan nassın içerisinde aslında diğer sarhoş edici ve uyuşturucu maddelerin hükmü de vardır. Ancak bu nasslarda şarap

32 Mâide suresi, 90.ayet.
33 Buharî, İsti'zân, 45; Müslim, Selam, 36.

isim olarak yer alırken, diğerleri nitelik (illet) olarak yer almaktadır. Müctehid bu ortak niteliği tespit ederek fer'in hükmünü aslın hükmüne katmaktadır.

ÖĞRENELİM

Aşağıdaki tabloda kıyasın nasıl yapıldığına dair bir örnek bulunmaktadır.

KONU	İLLET	HÜKÜM	DELİL
Asıl: Şarap	Sarhoş edicilik	Haram	Maide 90 **"Ey İman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları, şeytan işi birer pisliktir; bunlardan uzak durun ki, kurtuluşa eresiniz".**
Fer: Bira	Sarhoş edicilik	Haram	Kıyas

34 Tevbe suresi, 100. ayet
35 Müslim, Fezailu's-Sahabe, 213, 215; Ebu Davud, Sünnet, 9
36 Mir'âtu'l-Usul, 2:250; Gazali, El-Mustasfa, 1:135
37 Şafi, Risale, 597-598